

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра економіки та фінансів

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання за освітньо-професійною програмою «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

Тернопіль-2023

СТЕРЕОГРА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Біржова діяльність» для студентів освітнього рівня бакалавр для усіх форм навчання спеціальності 076«Підприємництво та торгівля» / укладач Крупка А.Я. – Тернопіль, ТНТУ ім. І. Пулюя, 2023. – 20 с.

Укладачі: Крупка Андрій Ярославович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Рецензенти: Тимошик Наталія Степанівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Артеменко Людмила Борисівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Методичні рекомендації розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та фінансів
Протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної комісії факультету економіки і підприємницької діяльності
Протокол № 1 від 01 вересня 2023 р.

ВСТУП

Дисципліна «Біржова діяльність» належить до циклу нормативних дисциплін. Ця дисципліна вивчається студентами після ознайомлення з такою дисципліною «Фінанси», що дає змогу закріпити отримані знання і розпочати професійну підготовку спеціаліста.

Мета викладання дисципліни – освоєння основних теоретичних положень та економічної суті біржової торгівлі, її ролі та місця у ринковій економіці. інвестицій як одного з дійових важелів економічної політики держави.

В процесі вивчення дисципліни послідовно розглядаються методичні та організаційні засади розвитку та функціонування біржового ринку.

За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ПРН 15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів

ПРН 17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних, біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

ПРН 19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

інтегральної:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальних:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

спеціальних (фахових):

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур .

ТЕМА 1

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст теоретичної частини:

- 1.1. Переваги та недоліки біржової торгівлі
- 1.2. Роль біржі в ціноутворенні
- 1.3. Вплив біржової діяльності на економіку

Завдання

Порівняння біржової діяльності в різних країнах:

- Виберіть дві-три країни з розвиненими біржовими ринками та порівняйте їх біржову діяльність.
- Розгляньте особливості регулювання та нагляду за біржовою діяльністю у цих країнах.
- Проаналізуйте, як відмінності в регулюванні та інфраструктурі можуть впливати на ефективність біржових операцій.

ТЕМА 2

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БІРЖ

Зміст теоретичної частини

- 2.1. Перші товарні і фондові біржі Європи
- 2.2. Розвиток бірж у добу Великих географічних відкриттів
- 2.3. Трансформація біржової системи в Україні в 1990-х роках

Завдання

Вивчення сучасної історії розвитку бірж:

- Дослідіть становлення сучасних фондових і товарних бірж у XIX-XX століттях.

- Розгляньте вплив промислової революції та глобалізації на процес формування біржових ринків.
- Проаналізуйте роль технологічних інновацій, таких як комп'ютеризація та електронна торгівля, у розвитку біржової діяльності в сучасну епоху.

ТЕМА 3

БІРЖА ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА: СТВОРЕННЯ, ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ

Зміст теоретичної частини:

- 3.1. Порядок реєстрації та отримання ліцензії на біржову діяльність
- 3.2. Регламент торговельних сесій на біржі
- 3.3 Припинення діяльності та ліквідація біржі

Завдання

Дослідження управління біржею

- Вивчіть структуру управління біржею, включаючи ради директорів, комітети та керівництво.
- Розгляньте роль саморегульованих організацій (СРО) у встановленні правил та нагляді за біржовою діяльністю.
- Проаналізуйте процеси розробки та впровадження нових продуктів, технологій та інновацій на біржі.

ТЕМА 4

УЧАСНИКИ БІРЖОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ. ОРГАНІЗАЦІЯ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Зміст теоретичної частини:

- 4.1 Допуск до біржових торгів: вимоги та процедура
- 4.2. Організаційна структура брокерської контори
- 4.3. Регулювання та нагляд за брокерською діяльністю

Завдання

Дослідіть вимоги та процедуру допуску до біржових торгів на конкретній фондовій біржі (наприклад, на Українській біржі чи NYSE). Опишіть ці вимоги та кроки процедури допуску, надайте приклади документів, які необхідно подати, та критеріїв відбору

ТЕМА 5

БІРЖОВИЙ ТОВАР. МІЖНАРОДНІ ТОВАРНІ БІРЖІ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 5.1. Найбільші світові біржі сільськогосподарської продукції
- 5.2. Роль товарних бірж у зовнішньоторговельних зв'язках

Завдання

Ви є керівником відділу закупівель великої харчової компанії, яка займається виробництвом різноманітних продуктів харчування. Ваша компанія закуповує значні обсяги сировини, зокрема пшеницю, соєві боби, какао-боби та цукор. З метою забезпечення стабільного постачання сировини та управління цінових ризиків, ви розглядаєте можливість здійснювати торгівлю ф'ючерсними контрактами на міжнародних товарних біржах.

1. Визначте найбільші світові біржі, на яких торгуються ф'ючерсні контракти на пшеницю, соєві боби, какао-боби та цукор.
2. Оцініть роль та значення міжнародних товарних бірж у забезпеченні зовнішньоторговельних зв'язків для вашої компанії
3. Розробіть стратегію управління цінових ризиків для вашої компанії, використовуючи торгівлю ф'ючерсними контрактами на міжнародних товарних біржах. Визначте, які саме контракти ви будете використовувати, на яких біржах торгувати, а також опишіть основні кроки реалізації цієї стратегії.

ТЕМА 6

ВИДИ БІРЖОВИХ УГОД ТА ОПЕРАЦІЙ

Зміст теоретичної частини:

- 6.1 Спотові та строкові біржові контракти
- 6.2. Операції РЕПО на фондових біржах

Завдання

Підготуйте порівняльну таблицю, яка демонструє основні відмінності між спотовими та строковими біржовими контрактами. Таблиця має містити такі елементи:

- Визначення спотового та строкового контракту
- Дата постачання/виконання
- Мета використання
- Переваги та недоліки кожного виду контрактів
- Приклади активів, що торгуються на спотовому та строковому ринках
- Ризики та способи їх мінімізації

ТЕМА 7

МЕТОДИ, ВИДИ, ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ НА ТОВАРНИХ БІРЖАХ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 7.1. Інкасова форма розрахунків на біржі
- 7.2. Ризики неплатежів за біржовими контрактами

Завдання Ви є трейдером компанії, яка займається торгівлею сільськогосподарською продукцією на міжнародних товарних біржах. Нещодавно ви уклали великий ф'ючерсний контракт на поставку кукурудзи з іноземним контрагентом. Однак, при настанні терміну оплати, контрагент не здійснив платіж, посилаючись на фінансові труднощі.

Напишіть аналітичну записку для керівництва компанії, в якій ви:

- Опишете ситуацію з неплатежем та можливі наслідки для компанії.
- Проаналізуєте ризики неплатежів за біржовими контрактами та їхні причини.

- Запропонуйте заходи, які можна вжити для вирішення цієї проблеми та мінімізації подібних ризиків у майбутньому.
- Надасте рекомендації щодо управління ризиками неплатежів при здійсненні біржових операцій.

ТЕМА 8

ОРГАНІЗАЦІЯ КЛІРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА БІРЖІ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 8.1. Маржинальні вимоги при клірингу на фондових біржах
- 8.2. Гарантійні та компенсаційні фонди в системі біржового клірингу
- 8.3. Кліринг за участю центрального контрагента

Завдання

Розгляньте приклади маржинальних вимог на провідних фондових біржах (наприклад, NYSE, NASDAQ, LSE); наслідки невиконання маржинальних вимог та заходи, що вживаються клірингу; Переваги та недоліки системи маржинальних вимог.

ТЕМА 9

ОСНОВИ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТА ОПЦІОННОЇ ТОРГІВЛІ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 9.1. Ф'ючерсна торгівля в Україні
- 9.2. Перспективи розвитку опціонної торгівлі в Україні

Завдання

Проаналізуйте поточний стан ф'ючерсної та опціонної торгівлі в Україні (обсяги, активи, учасники); потенційний попит на опціонні контракти серед інвесторів та хеджерів; переваги впровадження опціонної торгівлі для українського фінансового ринку

ТЕМА 10

ОСНОВИ Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТА ОПЦІОННОЇ ТОРГІВЛІ

Зміст теоретичної частини:

- 10.1. Особливості хеджування цінових ризиків на ринках реальних товарів
- 10.2. Суть хеджування курсових ризиків фінансових інструментів

Завдання

Опишіть інструменти, які можна використати для хеджування курсових ризиків (валютні ф'ючерси, опціони тощо) та порівняйте переваги та недоліки різних інструментів хеджування.

ТЕМА 11

БІРЖОВІ ІНДЕКСИ

Зміст теоретичної частини:

- 11.1. Історія та еволюція біржових індексів
- 11.2. Роль біржових індексів у фінансовому аналізі
- 11.3. Інновації в області біржових індексів

Завдання

Визначіть вплив технологічного прогресу та фінансових інновацій на розвиток біржових індексів. Які перспективи розвитку біржових індексів у майбутньому.

ТЕМА 12

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 12.1. Заходи для запобігання маніпуляціям та шахрайству на біржах
- 12.2. Вплив державного регулювання на розвиток ринків
- 12.3. Міжнародні стандарти регулювання біржової діяльності

Завдання

Дослідіть приклади відомих випадків маніпуляцій та шахрайства на світових біржах та їх наслідки.

ТЕМА 13

РОЛЬ І МІСЦЕ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ У ФОРМУВАННІ АГРАРНОГО РИНКУ

Зміст теоретичної частини заняття:

- 13.1. Регулювання та нагляд за аграрною біржовою торгівлею
- 13.2. Взаємозв'язок між аграрною біржовою торгівлею та міжнародними ринками

Завдання

Розгляньте вплив глобалізації та лібералізації торгівлі на розвиток аграрної біржової торгівлі.

Які перспективи посилення інтеграції національного аграрного ринку до світових товарних ринків за допомогою біржової торгівлі.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

АДР - американські депозитарні розписки. Це розписки на акції компаній, які знаходяться за межами США. Суть АДР – розширення кола інвесторів, можливість залучити інвесторів в Нью-Йорку до інвестицій в акції іноземних компаній.

Акція- це емісійний цінний папір, що закріплює право її власника на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством і на частину майна, що залишається після його ліквідації. Виділяють дві категорії акцій: звичайні і привілейовані. Основні відмінності звичайних акцій від привілейованих – інвестор має право на участь у зборах акціонерів, але звичайна акція не дає права на фіксований відсоток.

Андеррайтер - компанія, яка управляє процесом випуску цінних паперів емітентом (компанією або іншим суб'єктом), а також займається їх розподілом серед інвесторів.

Арбітраж - вид трейдингу, при якому трейдер намагається брати прибуток без ринкових ризиків (вгадав – не вгадав). Ключова ідея арбітражу полягає в неефективному ціноутворенні того чи іншого інструменту або групи інструментів. Тобто, ринок неправильно оцінює вартість активу, що створює арбітражну можливість

Безризикова ставк - це ставка прибутковості по абсолютно безризиковим цінним паперам

Бик - покупець, трейдер, який робить ставку на підвищення і виграє від зростання цін (сленговий вислів)

Біржа - це постійно діючий ринок масових замінних цінностей, який функціонує за визначеними правилами у конкретному місці та в призначений час

Біткоїн - криптовалюта створена японським програмістом. На даний момент широко використовується в розрахунках серед користувачів інтернету

Гарантійне забезпечення - це рівень грошових коштів, що резервується на рахунку трейдера для купівлі 1 ф'ючерсного контракту. Якщо ГЗ становить 10% від вартості контракту, це означає, що кредитне плече при роботі з цим інструментом становить 1 до 10.

Гемблінг - це термін, який на трейдерському жаргоні означає азартну безсистемну торгівлю, котра часто відбуваються у стані втрати контролю над собою. Гемблінг (gambling) в перекладі означає “гра на гроші”. Слово пов'язане зі словом гра (game) і походить від старого англійського слова gammon (містифікація, удавання)

Делістинг - виключення акцій компанії з біржового списку за рішенням керівництва фондової біржі або самої компанії.

Дериватив - цінний папір, спеціальний контракт, ціна якого залежить від іншого цінного паперу (базового активу) або відразу декількох цінних паперів. Дериватив є контрактом, укладеним між двома сторонами. Вартість деривативу визначається змінами ціни базового активу.

Дефляція - загальне падіння рівня цін на товари та послуги за якийсь період

Дефолт - відмова від виконання зобов'язань. Як правило, слово «дефолт» застосовують до боргів компанії (корпоративний дефолт) або до боргів якої-небудь країни (суверенний дефолт).

Еквіті - величина, що відображає стан торгового рахунку після проведених операцій на фондовому ринку

Емісійний прибуток - це сума різниці між ринковою вартістю акцій при первинному розміщенні та їх номінальною вартістю (тобто перевищення ціни продажу над номіналом). Емісійний дохід є складовою частиною капіталу організації.

Золотий стандарт - система, при якій грошова одиниця кожної країни прив'язується до золота фіксованим співвідношенням ваги та вартості, яке не змінюється. При цьому емітент грошей (уряд або центральний банк) зобов'язаний погашати банкноти золотими монетами установленої ваги. У системі міжнародних розрахунків використовувалися злитки, в розрахунках з громадянами використовувалися золоті монети.

Інвестиції - довгострокове вкладення коштів з метою отримання доходу. Головна відмінність інвестування від трейдингу (спекуляцій) – більш тривалий термін вкладень (від 1 року).

Інсайдер - особа, яка володіє інформацією, недоступною широкому колу осіб, яка у разі її опублікування може призвести до переоцінки ринкового активу

Інституційні інвестори - найбільші інвестори на фінансових ринках, основні учасники ринку, основні постачальники «довгих грошей» на ринок; по суті, фінансові посередники будь-якого типу. В даний час, трейдери використовують цей термін в більш вузькому сенсі (фонди, страхові компанії, інвестиційні банки).

Інтернет-трейдинг - це спосіб торгівлі на фондовій біржі за допомогою засобів зв'язку, що використовують Інтернет. Такий спосіб торгівлі дозволяє зробити більш доступним трейдинг на біржі для будь-якого його учасника.

Інфляція - тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці

Казначейські векселі США - векселі випускаються державою в безпаперовій формі на строк 3, 6 і 12 місяців з метою покриття дефіциту бюджету. Є різновидом фінансових векселів і можуть використовуватися як засіб платежу. Регулярні емісії та погашення даних інструментів дозволяють державі регулювати обсяг грошової маси в обігу і ліквідність банківської сфери.

Кліринг - це система взаємних безготівкових розрахунків за товари, цінні папери і надані послуги, заснована на обліку взаємних фінансових вимог і боргів. Кліринг – це форма зустрічної торгівлі. В світовій практиці розрізняють міжбанківський кліринг, кліринг валютний та кліринг товарний.

Колл опціон кол - опціон дає право (але не зобов'язання) покупцю опціону купити в майбутньому обумовлену кількість цінних паперів або іншого базового активу за встановленою в контракті ціною протягом обмеженого терміну або відмовитися від такої

купівлі. Колл-опціон вигідний для покупця, коли вартість цінних паперів або активу росте, наближаючись до розрахункової вартості.

Корнер - буквально – заганяти в кут. Найпростіша форма об'єднання капіталістів для оволодіння ринком якогось активу для його скупки з метою подальшого спекулятивного перепродажу.

Коротка позиція - (також “шорт” від англ. short) – зайняти коротку позицію по акції означає поставити себе в таке становище, коли ти виграєш якщо акція падає в ціні. У випадку короткої позиції ви, по суті, продаєте те, чого у вас немає, беручи акції в борг у брокера.

Кредитне плече - (фінансовий важіль, леверидж) – це відношення позикового капіталу до власних коштів (інакше кажучи, співвідношення між позиковими і власним капіталом). Також фінансовим важелем або ефектом фінансового важеля називають ефект від використання позикових коштів з метою збільшити розмір операцій і прибуток, не маючи достатнього для цього капіталу.

Кредитний рейтинг - рейтинг боргових інструментів, держав або емітентів, виданий одним з рейтингових агентств. Кредитний рейтинг присвоюється відповідно до кредитної якості емітента і надійності самих цінних паперів. Кредитний рейтинг інвестиційного рівня починається з позначки ВВВ, все що нижче – це спекулятивний рівень. Крос-курс – курс обміну між двома валютами, отриманий з їх ставлення до третьої валюти

Крос-курс - курс обміну між двома валютами, отриманий з їх ставлення до третьої валюти.

Лістинг -сукупність процедур реєстрації цінних паперів в котирувальний список біржі, а також здійснення контролю за відповідністю цінних паперів та встановлених біржею вимог.

Лонг (від англ. long) – «довга позиція», а саме купівля акцій.

Лось (жаргон) – походить від «loss» в перекладі з англійської – збиток.

Маклер посередник, що здійснює за дорученням і за рахунок клієнтів виявлення попиту і пропозиції, а також роботу щодо узгодження умов угоди, її оформлення та реєстрації від імені біржі. Маклер надає брокерам можливість для здійснення торгових операцій.

Маржа (від англ. Margin) – у біржовій термінології слово «маржа» означає грошові кошти, зарезервовані під відкриту позицію.

Маркер-мувер найбільш велика ліквідна компанія в секторі, за акціями якої може прямувати весь сектор або навіть ринок в цілому.

Облігація емісійний цінний папір, який дає право його власнику вимагати погашення повної вартості після закінчення терміну його обігу, а також на отримання фіксованого доходу (купон), у строки, передбачені проспектом цінних паперів.

Опціон - один з похідних фінансових інструментів. Договір, за яким покупець опціону (потенційний покупець або потенційний продавець базового активу – товару,

цінного паперу) отримує право, але не зобов'язання, зробити покупку або продаж даного активу за заздалегідь обумовленою ціною в певний договором момент у майбутньому або протягом певного відрізка часу. При цьому продавець опціону несе зобов'язання зробити продаж або купівлю активу відповідно до умов проданого опціону.

Організований ринок - це певні відносини з приводу купівлі-продажу будь-якого виду активів (товарів, послуг, цінних паперів, валюти тощо).

Оферта (від лат. «offerere» – пропонувати) – пропозиція однієї особи (оферента) іншому (акцептанту) в усній або письмовій формі, де говориться про намір укласти договір між цими особами. У оферті повинен бути зазначений термін її дії, протягом якого акцептант має право на прийняття оферти, а так само в ній вказується перелік умов угоди.

Офсетна угода - (англ. Offset) – угода, спрямована в сторону протилежну відкритої позиції, зворотна угода. Офсетна угода призводить до анулювання позиції, відкритої раніше. Іншими словами, офсетної угодою закривається відкрита позиція.

Патерн - загальна назва повторюваних графічних закономірностей в русі цін активу

Профiт - прибуток від зробленої операції на трейдерському жаргоні.

Пут опціон (Put) – опціон на продаж, одна з форм біржового опціону протилежна колл-опціону. Є стандартним біржовим контрактом, відповідно до якого покупець опціону придбав право (але не зобов'язання) продати певну кількість базового активу продавцю опціону за фіксованою ціною (страйк – ціна, або ціна виконання) протягом терміну дії опціону. Вартість опціону визначається премією, яку сплачує покупець опціону продавцю опціону.

Резервна валюта - загально визнана світова валюта, яка накопичується центробанками в резервах, валюта в якій здійснюються взаєморозрахунки міжнародних контрагентів.

Реінвестування - повторне інвестування отриманої від інвестицій прибутку. Основний позитивний момент реінвестування – прибутковість починає рости за формулою складного відсотка (в геометричній прогресії).

РЕПО - операція купівлі/продажу цінного паперу з обов'язковим зворотним продажем/купівлею цих же ЦБ через певний строк за заздалегідь обумовленою ціною.

Рецесія - відчутне скорочення економічної активності протягом декількох місяців. Зазвичай, рецесія настає через падіння попиту в економіці.

Ринкова капіталізація - це вартість всіх акцій компанії за біржовою ціною.

Роялті - це періодичні платежі за використання патентів, авторських прав, природних ресурсів чи інших видів власності. Виплата може здійснюватися у вигляді відсотків вартості об'єкта, прибутку, доходу або у вигляді фіксованих платежів.

Своп - (від англ. Swap – дослівно змінюватися, міняти) – похідний фінансовий контракт, за яким одна сторона сплачує іншій фіксований відсоток з якоїсь домовленої

суми, а та, у свою чергу, платить перший плаваючий відсоток, найчастіше Лондонську міжбанківську ставку пропозиції (LIBOR).

Сек'юритизація - звернення неліквідних активів у ліквідні цінні папери

Секвестр бюджету - означає, що необхідно провести пропорційне скорочення витрат помісячно до кінця року.

Синтетична облигація - фінансовий інструмент, створений за допомогою набору комбінацій (купівлі/продажу) інших фінансових інструментів (як правило – опціонів), що володіє всіма властивостями, властивими облигації (термін обігу, гарантований купонний дохід)

Сквіз - ситуація коли в силу значного зростання після падіння утримувачі шортів змушені закрити шортові позиції “хоч по чому-небудь”, викликаючи ще більше зростання ціни

СПРЕД - біржова площадка на якій акції торгуються з моментальною поставкою проти платежу. Спред – це різниця між курсом (ціною) покупця і курсом (ціною) продавця.

Стоп-лосс - зупинка втрат, (розм. «стоп»), – це заявка брокеру, закрити позицію у разі досягнення стоп-ціни.

Технічний аналіз - метод аналізу ринку, в основі якого лежать певні шаблони, які утворюються масовою поведінкою учасників ринку, що дає певні сигнали про те, яка подія на ринку відбудеться з високою ймовірністю.

Тільт - некерована емоційність супроводжується хаотичними і необґрунтованими угодами.

Флет - ціна мало волатильна: тобто знаходиться в стані спокою, не падає і не росте.

Форвардний контракт - це обов'язкова для виконання угода з купівлі або продажу в певний день в майбутньому

Фундаментальний аналіз - спроба прогнозувати майбутні ціни активів на фінансових ринках, спираючись на фундаментальні показники (фінансові коефіцієнти, баланси підприємств, макро статистика і т.п.).

Фючерсний контракт - угода про купівлю-продаж товару або фінансового інструменту з поставкою та розрахунком у майбутньому. Контракт стандартизований за кількістю та якістю товару і має на увазі наступні дії: а) продавець зобов'язаний поставити в певне місце і термін певну кількість товару або фінансових інструментів; б) після доставки товару покупець зобов'язаний заплатити заздалегідь обумовлену (на момент укладання контракту) ціну. Таким чином, за допомогою подібних контрактів шляхом фіксації цін хеджують цінові ризики в конкретній угоді .

Хедж-фонд – фонд колективних інвестицій, спекують на різноманітних фінансових ринках

Хеджер - учасник торгів, метою якого, на відміну від спекулянта, є не отримання прибутку від операцій на ринку, а страхування своїх фінансових ризиків.

Холт - зупинка торгів по акції найчастіше через якісь новини.

Центральний контрагент - юридична особа виступаюча центральною стороною в угодах по ф'ючерсам і опціоном з метою запобігання конфлікту інтересів між професійними учасниками ринку. Як правило входить в структуру фондової біржі

Цінний папір - документ, що засвідчує, з дотриманням встановленої форми і обов'язкових реквізитів, майнові права, здійснення або передача яких можливі тільки при його пред'явленні.

Чорний лебідь - рідкісна, непередбачувана, нерегулярна подія величезного масштабу, яка несе за собою істотні наслідки.

Шорт (від англ. Short – коротка позиція , short selling – продаж в коротку) – продаж активу, якого у вас немає з метою заробити на зниженні його ціни. Ідея короткої позиції полягає в бажанні отримати дохід від продажу, на думку спекулянта, переоцінених активів.

Японські свічки - це найбільш поширений тип відображення графіків цін. Японські свічки вперше були використані японськими торговцями рисом ще за 200 років до появи перших біржових графіків в Америці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Відповідність шкал оцінювання університету, національної шкали та шкали ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	добре
67-74	D	задовільно
60-66	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1. Беднарчук М. С., Полікарпов І. С. Біржові товари : підручник. 2-ге вид., стер. Львів: «Магнолія-2006», 2017. 349 с.
2. Біржова справа : підруч. / за наук. ред. докт. екон. наук, проф. О. М. Сохацької. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 655 с.
3. Дикань В. Л., Назаренко І. Л., Плугіна Ю. А. Біржова діяльність: підручник / за ред. В. Л. Диканя. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 282 с.
4. Дудяк Р. П., Бугіль С. Я. Організація біржової діяльності : основи теорії і практикум : навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. Львів: Магнолія-2006, 2017. 360 с.
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
6. Основи біржової діяльності : підручник / Д. О. Приходько. – Х. : ФОП Бровін О.В., 2021. – 280 с
7. Одарченко А. М., Сподар К. В., Лісніченко О. О. Біржова діяльність : опорний конспект лекцій. Харків : ХДУХТ, 2017. 95 с.
8. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності : навчальний посібник / за ред. М.О. Солодкого. К. : ЦП Компринт, 2017. 450 с.
9. Цінні папери : практикум : навч. посіб. / Базилевич В. Д. та ін. ; за ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2013. 791 с.

Допоміжна

1. Бойченко Е. Г. (2020). Організація біржової діяльності в країнах Європейського Союзу та Великої Британії: порівняльно-правовий підхід. *Теорія і практика правознавства*. 2020. №1 (17), С. 1-13.
2. Згурська О., Сьомкіна Т., Гужавіна І. Фундаментальні тренди розвитку світової біржової торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С 5-9.
3. Жарун О.В. Проблеми розвитку біржової діяльності в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 68. С. 20-25
4. Нестеренко В., Сідельнікова В. Напрями аналізу біржової діяльності в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. №27. С. 136-144.
5. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV (в редакції Закону від 19.06.2020 р. № 738-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
6. Про товарні біржі : Закон України від 10.12.1991 р. № 1956-XII (в редакції Закону від 19.06.2020 р. № 738-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>.
7. Пархонюк Ю.М., Далевська Т.А. Валютний ринок України: ризики функціонування та перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 6. С. 216–218.
8. Шостак Л. В., Близнюк А. Л., Богдан М. А. Становлення біржової діяльності в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. №41. С. 84-87.

Інформаційні ресурси

Сторінка курсу в А-Tutor (ID: 4667). URL: <https://dl.tntu.edu.ua/index.php>

Адреси бібліотек:

1. Науково-технічна бібліотека ТНТУ:

Україна, 46001, м. Тернопіль, вул. Руська 56, корпус №2

<http://library.tntu.edu.ua/>

2. Обласна універсальна наукова бібліотека:

46020, Тернопіль, Шевченка, 15

<http://www.library.te.ua>

Інтернет ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua/> - офіційний сайт Верховної Ради України.

2. <http://www.minfin.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства фінансів України.

3. <http://www.bank.gov.ua/> - офіційний сайт Національного Банку України.

4. <http://ukrstat.gov.ua> - офіційний сайт Державного комітету статистики України.

5. <http://ua-ekonomist.com/> - український журнал Економіст.

6. <http://www.imf.org/> - офіційний сайт Міжнародного валютного фонду.

